

Utkast till lagrådsremiss (Ju2023/02364) ”Bättre möjligheter att verkställa frihetsberövanden”

Tidningsutgivarna (TU) har getts tillfälle att yttra sig över rubricerat utkast och får lämna följande synpunkter.

TU noterar att utkastet till lagrådsremiss, med vissa ändringar, behandlar de lagändringar som tidigare föreslagits i det rubrikmässigt likalydande betänkandet (SOU 2022:50). TU ingick inte bland remissinstanserna över det betänkandet.

TU noterar också att justitiedepartementet i den nu föreliggande remissen endast vill ha synpunkter på förslagen i de delar de skiljer sig från förslaget i det tidigare betänkandet.

Sekretess vid tillämpningen av den nya lagen

I lagrådsremissen lämnas förslag till en ny lag om hemliga tvångsmedel i syfte att verkställa frihetsberövande påföljder. I fråga om sekretess har frågan nu väckts om användningen av hemliga tvångsmedel för detta syfte omfattas av den befintliga sekretesslagstiftningen i 18 kap. och 35 kap. offentlighets- och sekretesslagen (OSL).

TU noterar att det endast synes ha varit en (1) remissinstans som uttryckt tveksamhet på den punkten, men kan dela bedömningen att detta åtminstone kan ifrågasättas.

I lagrådsremissen föreslås därför att OSL kompletteras med två bestämmelser (18 kap. 1§ första stycket och 35 kap. 1 § första stycket 2), som uttryckligen tar sikte på användning av tvångsmedel enligt den nya lagen.

TU kan dela bedömningen om ett visst behov av sekretesskydd.

Samtidigt är det dock angeläget att sekretessintresset balanseras mot insynsintresset. TU vill här understryka att det inte är offentligheten som ska motiveras utan inskränkningarna i den.

Vid en bedömning av sekretessintressets tyngd är det också en skillnad mellan att hemliga tvångsmedel används i brottmål eller i annan verksamhet för att förebygga brott (befintlig lagstiftning) och att de används i syfte att verkställa frihetsberövanden (föreslagen lagstiftning). TU saknar överväganden kring denna åtskillnad i utkastet.

I stället föreslås de två nya bestämmelserna placerade i direkt anslutning till just nuvarande bestämmelser om användning av tvångsmedel i brottmål eller i annan verksamhet för att förebygga brott. Detta förefaller vara av mer systematiska skäl, än av en bedömning av sekretessbehovet. Enligt TU:s mening talar det för att de nya bestämmelserna bör placeras i en separat bestämmelse i OSL.

TU anser mot den bakgrunden att bestämmelsen i 35 kap, i likhet med bestämmelsen i 18 kap, bör utformas med ett rakt skaderekvisit, d v s med en presumtion för sekretess. I utkastet till lagrådsremiss saknas argument för varför bestämmelsen, i detta fall, skulle ha ett omvänt skaderekvisit med en presumtion för sekretess.

Meddelarfrihet?

I lagrådsremissen anförs (s 58) mycket kort att placeringen av den nya bestämmelsen i 18 kap 1 § första stycket, närmast som en konsekvens av placeringen, får till följd att meddelarfriheten ”delvis” begränsas.

Begränsningar av meddelarfriheten ska ske mycket restriktivt. Enligt TU:s mening talar även detta för att den nya bestämmelsen ges en separat placering i OSL. TU avstyrker därför förslaget om begränsningar av meddelarfriheten.

Avslutningsvis

Som ovan anförts var TU inte remissinstans över (SOU 2022:50). Det förslaget har sedan följts av flera, som nu remissbehandlas eller förutskickats.

Vi lever i en orolig tid och behovet av skärpta tvångsmedel kan inte ifrågasättas. Samtidigt innebär de, som det konstateras i lagrådsremissen

(s 57) ”vidsträckta maktbefogenheter”, där det är ”en given utgångspunkt att allmänheten bör ha insyn i verksamheten så att den fortlöpande kan kontrolleras”.

TU har noterat att flera remissinstanser över (SOU 2022:50) efterlyst en samlad bedömning av effekterna av utökningen av hemliga tvångsmedel, det gäller inte minst i förhållande till journalisters och andras tystnadsplikt.

TU delar den oro som dessa remissinstanser gett uttryck för och vill därför uppmana regeringen att tillsätta en utredning som analyserar effekterna av den vidgade användningen av hemliga tvångsmedel och, vid behov, lämnar förslag om hur den kan justeras.

Stockholm den 14 november 2023

TU

Johan Taubert
VD

Per Hultengård
Jurist